

ชื่อวิทยานิพนธ์	: รูปแบบการพัฒนาการจัดการการศาสนศึกษาแผนกธรรมศึกษาของ พระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ผู้วิจัย	: พระครูสุนทรเจติยาภิวัดณ์ (ชัยวัฒน์ สุทนต์โต)
ปริญญา	: พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	: รศ.ดร.กิตติทัศน์ ผกาทอง, พธ.บ., M.A., Ph.D. (Sociology) : ผศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม, พธ.บ., M.A., Ph.D. (Pol.Sc.)
วันสำเร็จการศึกษา	: ๑๔ มีนาคม ๒๕๕๙

บทคัดย่อ

การวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการจัดการศึกษาธรรมศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๒) เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษาธรรมศึกษาของพระสังฆาธิการ และ ๓) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาธรรมศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก และสนับสนุนด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ ตามลำดับ การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นจำนวน ๔ กลุ่ม คือกลุ่มพระสังฆาธิการ กลุ่มพระภิกษุ สามเณร กลุ่มครูผู้สอน และนักเรียน กลุ่มองค์กรและประชาชน จำนวน ๒๕ รูป/คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการการศาสนศึกษาแผนกธรรมศึกษาของพระสังฆาธิการ โดยการเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัยเชิงพรรณนา การวิจัยเชิงปริมาณ กำหนดกลุ่มตัวอย่าง จากกลุ่มพระสังฆาธิการ กลุ่มพระภิกษุ สามเณร กลุ่มครูผู้สอนและนักเรียน กลุ่มองค์กรและประชาชน จำนวน ๓๖๗ รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

ผลการวิจัย พบว่า

๑. การดำเนินการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีการจัดการเรียนการสอนตามโรงเรียนต่างๆ และวัดที่มีศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ก็มีการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาและส่งผลในสนามหลวง โดยในปัจจุบันมีการจัดการไปในทิศทางที่ดีขึ้นกว่าอดีตมาก หน่วยงานของคณะสงฆ์ก็มีนโยบายสนับสนุนงานด้านนี้มากขึ้น องค์กรภาครัฐ หรือเอกชน ก็เริ่มมีความสนใจให้การสนับสนุนเพิ่มมากขึ้น ภาคประชาชนหรือผู้ประกอบการ ก็เห็นความสำคัญส่งบุตรหลานตนเข้ามาเล่าเรียนธรรมศึกษาที่วัดหรือโรงเรียนต่างๆ เพิ่มมากขึ้น ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่พบคือ กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เป็นลักษณะรูปแบบเดิมๆ เด็กและเยาวชนยังให้ความสำคัญในการเรียนน้อย ผู้เรียนยังไม่ค่อยมีการนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการในชีวิตประจำวันได้ นอกจากนี้ จำนวน

ครูผู้สอนมีน้อย เนื่องจากสถานศึกษาปัจจุบันมีความต้องการให้มีครูผู้สอนเข้าไปสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมากขึ้น

๒. การจัดการศึกษาธรรมศึกษาของพระสังฆาธิการ เป็นการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยตามหลักพระพุทธศาสนาของคฤหัสถ์ เป็นภารกิจในการบริหารงานของคณะสงฆ์ประการหนึ่งที่มีความสำคัญ เป็นการให้บริการด้านการศึกษาของพระสงฆ์ ซึ่งในการจัดการศึกษาธรรมศึกษาของพระสังฆาธิการนั้น ประกอบด้วย ด้านสภาพทั่วไปของสถานที่จัดการศึกษา ด้านผู้บริหารสถานศึกษา ด้านครูผู้สอน ด้านกิจกรรมและสื่อการเรียนการสอน และด้านแรงจูงใจในการเรียนการสอน โดยพระสังฆาธิการเป็นผู้บริหารจัดการตามองค์ประกอบดังกล่าว ร่วมกับโรงเรียนที่จัดการศึกษาธรรมศึกษาด้วย เพื่อให้นักเรียนมีความรู้เพิ่มเติมคุณธรรมจริยธรรมมากขึ้น และเป็นคนดีในสังคมต่อไป ในส่วนของระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อสภาพการจัดการศึกษาธรรมศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.47$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านแรงจูงใจในการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.54$) ส่วนด้านอื่นๆ อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน จากการวิเคราะห์เบื้องต้น พบว่า ด้านแรงจูงใจในการเรียนการสอน คือ สิ่งที่ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่ามี การปฏิบัติอยู่ในระดับที่สูง รองลงมาคือด้านสภาพทั่วไปของสำนักศาสนศึกษา ส่วนที่มีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ ด้านกิจกรรมและสื่อการเรียนการสอน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูผู้สอนมีกิจกรรมที่ไม่เอื้อต่อความน่าสนใจในการเรียน รวมถึงสื่อการเรียนการสอนที่ค่อนข้างล้าสมัย ไม่ดึงดูดความสนใจให้แก่ผู้เรียนได้

๓. รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาธรรมศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า **ด้านสภาพทั่วไปของสถานที่จัดการศึกษา** ได้แก่ จัดสถานที่ให้เพียงพอเหมาะสม และจัดงบประมาณอย่างถูกต้อง สร้างจิตสำนึกให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และบรรยากาศที่ดี และจัดเครื่องมือที่ทันสมัยเหมาะสมกับการพัฒนาของการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ **ด้านผู้บริหารสถานศึกษา** ได้แก่ วางแผนยุทธศาสตร์ทางการจัดการอย่างต่อเนื่อง และสร้างรูปแบบการพัฒนาในการจัดการอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ประสานความร่วมมือบุคลากรภายในและภายนอก เพิ่มพูนทักษะประสบการณ์ ทำการพัฒนาวัสดุ ครุภัณฑ์ และจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการบริหารจัดการ และสรรหาผู้มีความรับผิดชอบเอาใจใส่อย่างจริงจัง **ด้านครูผู้สอน** ได้แก่ จัดฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความมั่นใจในการสอนแก่ครูผู้สอน จัดเวลาการเรียนการสอนให้พอเหมาะกับเนื้อหาสาระ จัดหาอุปกรณ์ เพื่อช่วยในการพัฒนาในการเรียนการสอน และพัฒนาคุณภาพครูผู้สอนและเพิ่มจำนวนให้เพียงพอับความต้องการของสถานศึกษา **ด้านกิจกรรมและสื่อการเรียนการสอน** ได้แก่ จัดอบรมและพัฒนาารูปแบบการเรียนการสอนให้ทันสมัยมากขึ้น ปรับปรุงคู่มือสื่อ และอุปกรณ์สำหรับการเรียนการสอน จัดกิจกรรมการเรียนรู้เพิ่มทักษะประสบการณ์ควบคู่กับการเรียนการสอน **ด้านแรงจูงใจในการเรียนการสอน** ได้แก่ ตรวจสอบข้อมูลหรือความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ จัดสิ่งแวดล้อมพัฒนาภูมิทัศน์ การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์และการอำนวยความสะดวกอยู่เสมอ พัฒนาปรับปรุงคู่มือการเรียนการสอนอยู่เป็นประจำ และสนับสนุนบุคลากรภายนอกได้เข้ามาเสริมการเรียนรู้ มีสวัสดิการและผลตอบแทนอื่นๆ พอสมควร